

26.05.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo
kirjaamo@minedu.fi

Viite: Lausuntopyyntö OKM/81/040/2012

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO VARHAISKASVATUSTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTYÖRYHMÄN RAPORTISTA

Sosiaali- ja terveysministeriöltä on pyydetty lausuntoa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksistä. Esitykset perustuvat uudistamistyöryhmän raporttiin ”*Kohti varhaiskasvatustalain. Varhaiskasvatus- ta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11*”. Lausuntoa pyydetään työryhmän raportin luvuista 2.1-2.4.

Keskeiset uudistusesitykset nykyisiin säännöksiin verrattuna ovat varhaiskasvatuksen määrittely ja tavoitteet, sekä monialaisen yhteistyön korostaminen ja varhaiskasvatusympäristön seuraaminen kolmen vuoden välein. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki esitetään järjestettäväksi kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti. Työryhmä esittää sekä paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista velvoittavina sekä Opetushallituksen laadittavaksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka olisivat myös velvoittavia.

Työryhmä ei päätenyt esittämään hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaista subjektiivisen oikeuden rajaamista, vaan esittää nykyisen subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämistä ennallaan.

Työryhmä esittää selkiytyksiä varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattinimikkeisiin ja tiukennuksia lastenhoitajien, perhepäivähoitajien ja avustajien kelpoisuusvaatimukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen hallinnon ja ohjausjärjestelmän selkiyttämiseksi ja virtaviivaistamiseksi esitetään, että asiantuntijavirastona toimisi jatkossa Opetushallitus eikä Valvira olisi enää osa varhaiskasvatuksen hallinto- ja ohjausjärjestelmää. Kuitenkin työryhmä katsoo, että yksityisten palvelujen tulisi olla jatkossakin ilmoituksenvaraisia.

Monet työryhmän käsittelyssä olleista asiakokonaisuuksista edellyttävät työryhmäraportin mukaan vielä jatkotoimenpiteitä ja työryhmän esityksiin on jätetty eriaviä mielipiteitä työryhmän jäsenten tahoilta.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä sitä, että esitys korostaa lapsen oikeuksien ja edun ensisijaisuutta varhaiskasvatuksessa. Myös yhteistyön korostaminen lapsen huoltajien ja lapsen näkökulmasta tarkoituksenmukaisten muiden alojen asiantuntijoiden kanssa nähdään tärkeänä lapsen tarpeisiin vastaavan varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy kiusaamisen ehkäisyä koskevaan tavoitteeseen.

Työryhmän esittämä 10 § käsittelee varhaiskasvatuksen monialaista yhteistyötä. Lasten ja perheiden palvelujen tulisi muodostaa saumattomia kokonaisuuksia, jossa lapsi ja perhe saavat joustavasti tarpeen mukaisia ja tarvitsemiaan palveluja. Parhailaan lausunnoilla olevassa sosiaalihuollon kokonaisuudistuksessa tavoitellaan samankaltaista henkilön tarpeista lähtevää palvelukokonaisuuden suunnittelua ja moniammatillista yhteistyötä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (Kaste) Lasten, nuorten ja perheiden osaohjelman yhtenä kärkenä on alle kouluikäisten lasten monialaisen palveluverkoston (perhekeskus) muodostaminen. Edellistä laajempaa ehdotusta lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuden muodostamiseksi valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä osana sote-uudistusta. Ehdotukseen sisältyy linjaus palvelujen verkostoimisesta ja yhteensovittamisesta, jotta ne olisivat toimintatavoiltaan riittävän yhdensuuntaisia. Sosiaali- ja terveysministeriössä pidetään tärkeänä lapsen ja perheen riittävän ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestämistä omassa asuin- ja kasvuympäristössään; lapsen osalta kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Huoltajien tukeminen heidän kasvatustyössään on niin ikään erittäin tärkeä tavoite.

Säännös varhaiskasvatusympäristön kehittävyden, terveellisyyden ja turvallisuuden seuraamisesta kolmen vuoden välein on sosiaali- ja terveysministeriön mukaan erittäin tervetullut. Perustelutekstiin voisi lisätä, että ympäristön tulisi olla myös hyvinvointia edistävä. Lisäksi olisi tarpeen, esimerkiksi asetustasolla, kiinnittää huomiota siihen, miten seuranta tehdään, kuka vastaa siitä ja tarvittavien korjaavien toimenpiteiden tekemisestä.

Ravintoa säädetään uudistamistyöryhmän esittämässä 9 §:ssä. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että tähän pykälään sisällytettäisiin myös liikunta (Ravinto ja liikunta). Liikunnan tärkeästä merkityksestä lapsen terveydelle ja hyvinvoinnille on yhä enemmän tutkimustietoa. Aihetta käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisessä työryhmässä, jonka asiantuntijoita saa lisätietoa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antaa uudet lasten ravitsemusta koskevat ohjeet tämän vuoden lopussa.

Työryhmän esityksessä on huomioitu vammaiset ja sairaat lapset, mitä sosiaali- ja terveysministeriö pitää erityisen tärkeänä. Vammaisten ja sairaiden lasten, kuten muidenkin tukea tarvitsevien lasten, tulee voida osallistua yhdenvertaisesti varhaiskasvatukseen ja saada tarvitsemansa kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatustilain nojalla. Tämä vahvistaa sitä, että tukipalvelut tulevat ensisijaisesti yleisen lainsäädännön nojalla ja vasta normaaleiden tukitoimien ollessa riittämättömiä erityislain nojalla vammais- ja sairaalalapsien kautta. Tämä on noussut vahvasti esiin myös vammaisia henkilöitä koskevan sosiaalihuollon erityislainsäädännön uudistamista selvittävän työryhmän työssä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä ja siten kannattaa työryhmän raportissa esitettyjä lapsen kehityksen ja oppimisen tukea, tehostettua tukea ja erityistä tukea. Tukitoimet parantavat kaikkien lasten, mutta erityisesti vammaisten ja sairaiden lasten yhdenvertaisuutta ja mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen. Huomiona sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin esittää, että yleisen tuen ja tehostetun tuen välillä ei ole nähtävissä konkreettista eroa, pois lukien tehostetun tuen tarpeen tarkastamisvelvoitteen vähintään kerran vuodessa. Sosiaali- ja terveysministeriö esittää arvioitavaksi, onko normaalia ja tehostettua tukea varhaiskasvatuksessa mahdollista yhdistää yhdeksi tukimuo-

doksi. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että erityisen tuen päätöksen omaava lapsi tulisi aina ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen suunnittelussa lähtökohtaisesti ryhmäkoko pienentävänä seikkana. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myös tärkeänä, että lapsen tuen tarve nähtäisiin myös varhaiskasvatuksessa laajempaan kuin pedagogisiin oppimis- ja kehitystarpeisiin liittyvänä ja luonnos voisi vieläkin vahvemmin tuoda esiin lapsen huomiointien kokonaisuutena erilaisine tarpeineen. Erityisesti tehostettua ja erityistä tukea tarvitseva lapsi saattaa usein tarvita myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Sosiaali- ja terveysministeriö näkee tärkeänä, että varhaiskasvatuksen kehittämisessä huolehditaan varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämisestä vaikeiden asioiden puheeksi otossa. Työryhmä tuo useaan otteeseen esiin hyvän yhteistyön tärkeyden lapsen huoltajien kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että hyvään yhteistyöhön kuuluu myös puheeksi ottaminen sellaisista asioista, mitkä huolestuttavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä lapsen kasvussa, kehityksessä ja esimerkiksi perheolosuhteissa. Vaikka esimerkiksi perheolosuhteiden selvittäminen tai niistä johtuvien haasteiden ratkaisu ei ole varhaiskasvatuksen tehtävä, on niistäkin asioista hyvä keskustella lapsen huoltajien kanssa ainakin ennen kuin huolen perusteella otetaan yhteyttä neuvolaan, sosiaalihuoltoon tai lastensuojeluun. Myös sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa pyritään siihen, että lapsen tilanteesta huolestunut taho nykyistä enemmän keskustelisi huolenaiheesta lapsen ja/tai hänen huoltajansa kanssa ja yhteydenotto sosiaalihuoltoon tehtäisiin mahdollisuuksien mukaan yhdessä.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta syyskuusta 2012 kesäkuuhun 2013 lastensuojelun tilaa selvittäneen Toimiva lastensuojelu - selvitysryhmän mukaan ennaltaehkäisevää otetta lasten ja perheiden palveluissa tulee vahvistaa. Tähän liittyen selvitysryhmä esitti muun muassa, että lastensuojelulaisissa olevat lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja ehkäisevää työtä koskevat säännökset tulee siirtää lasten ja perheiden peruspalveluja koskeviin lakeihin. Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä arvioitiin selvitysryhmän esitystä, mutta päädyttiin tässä vaiheessa pitämään ennaltaehkäisevää lastensuojelua ja hyvinvoinnin edistämistä koskeva sääntely ennallaan.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevän lastensuojelun tukea annetaan lapsille ja perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaina. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tavoitteena on, että edellä mainitun selvitysryhmän ehdotuksen mukaisesti tulisi lapsen hyvinvoinnin edistämistä ja ehkäisevää lastensuojelua koskeva lastensuojelulain sääntely (lastensuojelulain 3 a §, 7-8 §) sisällyttää niihin lakeihin, joissa säädetään ennaltaehkäisevään lastensuojelun tukeen kuuluvista palveluista. Täten sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi arvioida mahdollisuudet sisällyttää edellä viitatus sisällöiset säännökset varhaiskasvatuslakiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että raportissa esitetyt suunnitteluvaihtoehdot ja kelpoisuusehtojen tiukentaminen vaikuttavat olevan ristiriidassa hallituksen rakennepoliittisen ohjelman kanssa. Rakennepoliittisessa ohjelmassa

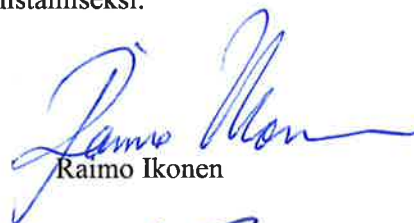

sa hallitus päätti mm. kelpoisuusehtojen väljentämisestä ja kuntien velvollisuuksien vähentämisestä. Lisäksi hallitus on päättänyt subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajamista luonnoksessa laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta, joka on lausunnolla samanaikaisesti nyt kyseessä olevan varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportin kanssa. On ristiriitaista, että uudistamistyöryhmän raportissa esitetään edelleen subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämistä ennallaan työryhmän ollessa tietoinen sekä hallituksen rakennepoliittisen ohjelman päätöksistä että samaan aikaan Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteilla olleesta lakiluonnoksesta, jossa esitetään päivähoito-oikeuden rajaamista.

Työryhmän esittämät muutokset valtionohjausjärjestelmään vaativat sosiaali- ja terveysministeriö näkökulmasta tarkkaa arviointia. Muutokset ovat sinänsä kannatettavia hallinnonalasiirron myötä, mutta etenkin Valviran rooli yksityisiä palveluntuottajia koskevan rekisterin ylläpitäjänä tulisi säilyttää sen aikaa kunnes vastaavankaltainen valtakunnallinen rekisteri kehitetään varhaiskasvatuksen tarpeita vastaavaksi. Rekisterin olisi tärkeää olla jatkossakin valtakunnallinen toiminnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

Kansliapäällikön sijaisena,
osastopäällikkö, ylijohdaja

Raimo Ikonen

Ylitarkastaja

Paula Hurttia

JAKELU

Opetus- ja kulttuuriministeriö

TIEDOKSI

STO
HTO
VAO
HSO
Kirjaamo

